

Felix

Foto: Swedish Film

Trettonårige Felix bor i en kåkstad utanför Kapstaden och vill bli saxofonist som sin döde far. Något hans mamma starkt ogillar eftersom jazzen — djävulens musik enligt henne — ledde maken i fördärvet. Konflikten mellan mor och son ställs på sin spets när Felix erbjuds ett stipendium på en fin privatskola och han själv börjar söka sina musikaliska rötter. *Felix* är en filmberättelse om att följa sina drömmar och växa med dem.

Rek för åk 1-3

En filmhandledning av Louise Lagerström

Handling

Trettonårige Felix Xaba lever i Kapstaden i Sydafrika tillsammans med sin mamma och två yngre syskon Zanele och Wiseman. Han älskar musik och går ingenstans utan sin lilla bleckflöjt. Mest drömmer han om att bli en framstående saxofonist liksom sin pappa. Detta till hans mammas stora förtvivlan. Enligt henne var det jazzmusiken

tillsammans med ett förtärande nattliv och för mycket alkohol som tog hennes mans liv alldeles för tidigt.

Men hon har stora framtidsförhoppningar för Felix och med stöd från sin arbetsgivare, den excentriske Mr Soames, styrelseordförande vid den anrika privatskolan King's School, lyckas hon ordna ett stipendium.

Felix, från knapra ekonomiska för-

hållanden, framstår omedelbart som en udda fågel på skolan och möts med mer eller mindre påtagliga fördomar i en miljö där företrädesvis pojkar till samhällets ekonomiska och politiska elit får sin utbildning iklädda skoluniformens halmhatt och kortbyxor.

Genast utses han till mobbningsoffer av de tuffa killarna Junior, Rocky och Marshall. Men han vinner också ett par

förtrogna i bänkkamraten Samuel och January som påpassligt dyker upp när Felix trakasseras.

På King's drillas gossarna i uppbyggliga sporter som rugby, men även musik värderas högt i daningen av de blivande samhällsbärarna. Och Felix ser sin chans att satsa på sin dröm då man utlyser audition för den prestige-fyllda jazzkonserterna på skolan. Men Felix kan varken läsa noter eller spela saxofon så bra som han har påstått, och blir vid en första omgång inte antagen.

Han fortsätter att hålla sina drömmar för sig själv och gör allt för att dölja för mamman både att han spelar flöjt och att han på allvar vill satsa på musiken. Men när han tillsammans med sina syskon tar ner en koffert som lagts på hyllan med varning om att den är full av spöken, upptäcker han att den innehåller gamla tidningsklipp där pappan hyllas som saxofonkung. Felix längtan blir ännu större. När han längre ned hittar pappans gamla saxofon finns ingen tvekan längre.

Mot sin mammas vilja tar han upp kontakten med Bra Joe och Fingers. Två musiker som tidigare spelade med pappan i berömda The Bozza Boys Band men nu mest hänger på den lokala tavernan. De lär honom grunderna, uppmuntrar honom, och snart behärskar han inte bara nationalsången Nkosi Sikelel på saxofonen, utan också When The Saints Go Marching In.

Felix behåller sin hemlighet och får småsyskonen att ljuga för mamman om att han har extra skolarbete och därför kommer sent hem. När lillebror råkar försäga sig att Felix repar musik hemma hos makens forna musik- och suparkumpaner blir hon ursinnig. Hon avbryter deras repetition och lämnar in både flöjten och saxofonen på pantbanken.

För att kunna lösa ut instrumenten arrangerar Felix med hjälp av de nu åldrade bandmedlemmarna från Bozza Boys en stödkonsert "för en god sak" på tavernan. Skolkamrater, lärare och föräldrar ställer mangrant upp och lånar ut smokingar till hela gänget. Spelningen blir en succé, pengarna skramlas ihop och saxofonen är åter i Felix händer.

Mamman som inte ens vill kalla honom sin son längre fortsätter att vända Felix ryggen när han berättar att han

äntligen fått en plats i skolans jazzorkester och vägrar komma på konserten. När hon samma kväll repeterar med kyrkokören brister det för henne och hon inser att hon borde vara både stolt och finnas på plats när hennes son ska framträda för hela skolan.

Felix syskon ansluter och alla tre dyker upp i aulan, med präst och kör i släptåg. Felix som just genomfört ett bejublat solonummer säger nu att han vill bjuda på en överraskning. In på scenen gungar hela Bozza Boys i ett svängigt nummer tillägnat både hans pappa Zweli och mamma Lindiwe. Hela salongen släpper loss i en final.

I två världar

Felix är duktig i skolan, musikaliskt begåvad och även en skicklig skribent. På fina meriter men också tack vare att hans mamma arbetar som hembiträde åt den välbeställda Mr Soames får han ett stipendium till en dyr privatskola i en annan stadsdel. Det vill säga inte behöver betala för undervisningen på en privatskola.

Det blir som att kliva in i en ny värld för Felix. Medan alla andra pojkar blir skjutsade i flotta bilar av sina fäder eller deras privatchaufförer hoppar Felix ur den lokala minibussen som inte får lov att passera genom grindarna. Några killar känner genast att han är en utböling och inte platsar i deras klass. En del gör sig lustiga över hans namn och att han verkar vilsekommen. Andra visar med små kommentarer att de har fördomar mot elever från enkla ekonomiska förhållanden.

Sammansättningen av elever speglar till viss del den sydafrikanska befolkningen. Men det är framför allt vilken samhällsklass man tillhör som avgör om man studerar vid en privatskola.

- Pojkarna på skolan är vana vid att de tillhör samhällets privilegierade och vittnar om någon inte hör dit. Hur markerar några av eleverna i filmen att de och Felix tillhör olika sociala samhällsskikt?
- Felix blir från början trakasserad av tre killar. Han bemöter mobbarna med tystnad och ignorerar dem oftast. Men en gång ger han igen och slår tillbaka. Vad tror eleverna händer just i den situationen?

• Om några killar mobbar Felix och ser sig som överlägsna så finns det andra som istället vill lära känna honom och bli hans vänner. Samuel fascinerar av hur olika deras språk är, och försöker att lära sig uttala ord på xhosa. Vilka positiva möten har Felix i skolan? Vilka lärare visar på intresse snarare än fördomar?

• Mr Soames som också stöttar Felix moraliskt har stora förhoppningar om att utbildningen och tiden på skolan ska ge pojken chansen att skapa ett kontaktnät för framtiden. Han pekar på sin skolslips och menar att den har öppnat många dörrar för honom. Hur tänker ni kring Felix möjligheter i framtiden? Vilka dörrar kommer att öppnas för honom när han visar att han gått på den här prestigefyllda skolan?

• Hur tänker ni er att Felix mamma ser på sin sons framtid? Kommer han att ha samma möjligheter som de andra pojkarna?

I filmen bär eleverna skoluniform. Den är lika för alla men kostar pengar och det krävs stora ekonomiska uppoffringar av mamman som lägger en anseelig del av sin lön på den obligatoriska halmhatten. Sedan även en ny rygg-säck med skolans emblem då Felix fått sin limegröna 'felaktiga' väska nedklottrad.

• Den likvärdiga klädseln är ett sätt att likställa alla barn. Fungerar det för Felix? Smälter han in bland de andra? Om inte, vad gör att han inte till fullo accepteras som en i gänget?

• Frågan om skoluniform dyker upp ibland även i den svenska skoldebatten. Å ena sidan är det ett sätt att undvika att barn känner sig utanför om de inte vill eller har råd med vissa märkeskläder. Å andra sidan berövar det eleven möjligheten att uttrycka sin identitet genom sitt val av kläder. Hur tänker ni kring skoluniform? Vilka skulle fördelarna kunna vara, vilka nackdelar kan ni tänka er?

Skolans område med höga grindar, gräsplaner och vita byggnader står i kontrast mot den miljö som Felix lever

i. I hans bostadsområde Langa, en av de äldsta kåkstäderna i Kapstaden, är husen pastellfärgade i regnbågens alla färger. Där råder febril aktivitet med folkliv, torghandel och containerbutiker och myllrande trafik. Barnen rör sig fritt på gatorna, leker i skogspartier eller kickar boll med gummidäck som målstolpar. Leksakerna har de förmodligen snickrat ihop själva av fynd från soptippen som ligger nära de vita sanddynerna på den närbelägna stranden.

- Filmen arbetar med de olika miljöerna som kontraster. Hur uppfattar ni dem i fråga om färger, byggnader och omgivning? Vilka associationer får ni? Hur tror ni att Felix upplever dem?

Filmens första scen är anslående vacker med de vita sanddynorna och det turkosblåa havet i bakgrunden. Felix och syskonen som spelar på sina instrument i frihet medan de applåderas av några lumpsamlare intill drivor av skräp. När de måste springa hem tar Felix upp ett fint parasoll som slängts och skuttar iväg med det. I nästa scen är vi förflyttade till King's gröna gräsmattor och samtalet som handlar om hur de ska bryta med sin elitistiska image.

- Anslaget placerar filmen geografiskt i det storslagna sydafrikanska landskapet men säger något om hur rikedom och fattigdom existerar sida vid sida. I sina kvarter är Felix kung och stranden hans egen scen. På skolan styrs tillvaron av regler. Hur

lever barnen i Felix kvarter? Hur och vad leker de? Hur skiljer sig sättet att röra sig och vara för ett barn i de olika miljöerna?

Musik som tröst och självförverkligande

Musiken spelar en av huvudrollerna i filmen. Både som ackompanjemang och som Felix stora drivkraft. Med sin lilla flöjt, som är en avgörande del av honom, uttrycker han spontan spelglädje med musiktoner i det som kallas kwela. En musikstil som hans pappa också älskade. För musiken är också en nedärvd talang och en förbindelse med pappan.

För mamman är flöjten däremot en symbol för fördärv. Hon kan inte se någon anledning till att Felix ska spela överhuvudtaget. Pappans saxofon har hon gömt i en koffert. Hans tidiga död skyller hon helt på jazzen, djävulens musik, som drev honom in i en värld av drickande.

I skolan kommer Felix i kontakt med en annan typ av musik i uttagningarna för den stora jazzkonserten. Musikläraren kräver att han övar skalor och lär sig läsa noter. Inte ens det imponerar på mamman utan hon ser ändå instrumenten som hotfulla verktyg.

- ”Pappa var berömd!” jublar syskonen när de hittar tidningsklippen, de gömda bevisen för att pappan var så framgångsrik. Hur framträder bilden av pappan för Felix under filmens gång? Vilka bidrar till att skapa den?

Hur ser de olika sidorna av pappans liv och karriär ut? På vilket sätt binder filmen med bilder samman historien med nuet?

- Felix mamma ser inte med blida ögon på att sonen umgås med pappas musikervänner. På vilket sätt växer konflikten mellan Felix och hans mor på grund av dem? Kan ni förstå mammans argument eller handlar hon orättvist? Hur stort inflytande ska föräldrar ha över sina barns drömmar och val om de skulle ogilla dem?

Många barn provar på att spela något, eller kanske flera instrument under skoltiden. Kanske vill man satsa eller så spelar man bara för att det är roligt. En del barn kanske blir lite pressade att spela av förhoppningsfulla föräldrar, andra drömmer om att få spela, men har inte tillgång till ett instrument.

- Hur är ert förhållande till musik och att spela ett instrument? Har ni provat flera? Vad är det roliga med att spela? Finns det möjligheter på er skola? Vilka olika reaktioner ser vi i filmen i föräldrarnas reaktion på deras barns musikutövande?

Det ligger i generna säger Marshall när han blåser några toner på Felix flöjt. Bleckflöjten är något av en symbol för de fattigas musik. Den är billig och lätt att bära med sig. Under apartheid användes den också som en varningsvisla för svarta när vit polis var på väg.

Filmens musik förekommer både direkt, det vill säga att någon spelar ett instrument, eller lyssnar på musik som en del av berättelsen. Det kallas på filmspråk att musiken är *diegetisk*. I början av filmen när Felix spelar på stranden så är musiken diegetisk. *Icke diegetisk* musik är ett musikackompanjemang eller musikspår som utgör filmens soundtrack eller ledmotiv och inte är en direkt del av handlingen. När förtexterna kommer en bit in i filmen så blir musiken just icke-diegetisk.

- Fundera lite extra på hur musiken används i filmen. Finns det ställen där musiken är bägge delarna? Vad skulle man kunna kalla det när Felix tänker på sin pappa och bilderna av honom

kommer till liv i tillbakablickande spelscener? Var överlappar musiken ibland olika scener?

- Felix drömmer om att kunna utmärka sig genom något och därigenom göra sin mamma stolt. På vilket sätt får musiken Felix att växa och ge honom bättre självförtroende? Vad betyder den för honom personligen? Vilken insikt får han kring vad som krävs för att bli en skicklig musiker?
- Finalens konsert består både av storbandsjazz och blir en hyllning till den typ av musik som Felix pappa representerade, 'kåkstadsjazz'. Hur visar filmen på musikens förmåga att förena och införliva traditioner och låta olika typer av musik berika varandra?
- Mamman är medlem i en kyrkokör. Vad tror ni den musiken betyder för henne?
- Olika musikstilar och genrer har olika både konkreta och symboliska betydelser för olika människor. Vilken musik betyder mycket för er? Vilka band skapar musik mellan människor? Vad kan musiken berätta om vilka vi är?
- För att mer kreativt beskriva vad musiken symboliserar för dem, låt eleverna göra collage med bilder och berätta vad de gillar med en favoritband eller favoritartist. Vad är det i

deras musik som tilltalar eleven?

Bilder av Sydafrika

Film från Sydafrika är vi inte bortskämda med på den svenska biorepertoaren. De filmer som har nått oss och resten av världen har oftast skildrat det historiska Sydafrika med fokus på frontfigurer inom kampen mot apartheid. Som Steve Biko eller Nelson Mandela. Med Felix vill Roberta Durrant lyfta fram en alternativ bild av Sydafrika med blicken riktad mot framtiden.

”Varför drack pappa så mycket?” frågar Felix, Bra Joe. ”Det var apartheid och det fanns gangstrar, det var en svår tid och man behövde koppla bort problemen” förklarar Joe. Felix ser framför sig, som genom en gangsterfilm i filmen, hur vilt det kan ha gått till med revolveruppörelser på kåkstadens klubbar när hans pappa arbetade som musiker.

Durrant säger sig inte ha velat betona rasfrågan. Men minnena och konsekvenserna av apartheid, som rådde i Sydafrika 1948-1994, liksom historien av kolonialmakternas inflytande över landet, märks i *Felix*. Inte som stora konflikter men i mer eller mindre subtila antydningar.

Men här spirar framför allt tankar för 'det nya århundradet'. som rektorn för King's säger när det diskuteras hur man ska bryta med sin elitistiska image. Något som vissa lärare är skeptiska till och andra bejakar.

- Musikläraren fnysar lite nedlåtande att Felix kanske är begåvad, men

det gällde ju när han gick i en vanlig kommunal skola. Han framhåller att King's alltid har månat om att bevara 'normerna'. Vad tror ni att han menar med det? Hur försöker skolan och en del lärare visa att de vill riva ner gamla strukturer? På vilket sätt blir den kvinnliga läraren hans motpol och en symbol för en öppnare attityd? Hur vinner Felix slutligen musiklärarens sympati?

- *Felix* blir en påminnelse om att gamla rasstrukturer fortfarande existerar men filmen vill inge hopp om att dessa barriärer kan överbryggas. Inte minst genom den nya generationen sydafrikaner. Fundera över vilka positiva bilder filmen ger av möjligheter att umgås och nå varandra oavsett etnicitet eller klass? Vilka kommer att stå för förändringarna tror ni? Hur förenar man minnet av historien med ett konstruktivt framtidsbyggande? Hur skapar man en nyanserad bild av ett land genom bilder, böcker och filmer?

I Sydafrikas kåkstäder finns inte någon stark tradition av att gå på bio har regissören Roberta Durrant berättat i intervjuer. Så när hon spelade in något så ovanligt som en feel good-film för hela familjen ville hon inte bara nå hemmapubliken utan siktade även på att nå en internationell publik. För svenska elever är det kanske den första film från Sydafrika som de ser.

- Bilden, särskilt den rörliga, berör och påverkar starkt hur vi sedan tolkar och skapar bilder av världen. Vad säger *Felix* er om Sydafrika? Vilka gängse bilder brukar ni se från Sydafrika via andra medier? Finns det generaliseringar om Afrika som världsdel till skillnad från andra delar av världen?
- Hade ni några särskilda föreställningar om vad filmen skulle skildra, vilka i så fall? Vilka känslor och intryck bar ni med er efter filmen? Har ni sett någon film från något annat afrikanskt land? Trots att *Felix* handlar om en pojke så långt från oss, vad känner ni igen er i hos honom? Vilka glädjeämnen och problem förenar barn i hela världen?

Tips på fördjupning

- *Mandela – vägen till frihet* (Justin Chadwick, Storbritannien, Sydafrika 2013). En klassisk biopic om Nelson Mandelas politiska resa.
- *Billy Elliott* (Stephen Daldry, Storbritannien, 2000). En hyllning till dansen som drivkraft och uttrycksmedel.
- *Vi är bäst!* (Lukas Moodysson, Sverige, 2013). En film om musik och vänskap. Bobo, Klara och Hedvig startar ett band och vägrar gå med på att punken är död.
- I UR-programmet *Mer än ett språk* undersöker dokumentären hur det fungerar att ha elva officiella språk i Sydafrika: <http://urplay.se/76555-Mer-an-ett-sprak-Sydafrika>

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Sydafrika 2013
Producent: Roberta Durrant
Manus: Shirley Johnson
Regi: Roberta Durrant
Foto: Natalie Haarhoff
Musik: Murray Anderson

I rollerna:

Felix - Hlayani Junior Mabasa
Mamma Lindiwe - Linda Sokhulu
Zanele - Okwethu Banisi
Wiseman - Elvis Mahomba
Mr Soames - Nicholas Ellenbogen
Bra Joe - Thapelo mofokeng
Fingers - Royston Stoffels
Mr. Murray - Andre Jacobs
Samuel - Joseph Hughes
January - Joshua Wyngaard
Marshall - Wonga Fasi
Rocky - Wesley Lerwill

Tekniska uppgifter
Längd: 93 minuter
Censur: Barntillåten

Distribution:
Swedish Film AB,
Vretenvägen 12
171 54 Solna
Tel: 08-445 25 50
E-post: info@swedishfilm.se

Observera: Svenska Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografreper-toar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära er mer om hur man hittar och bokar film.

Redaktion:
Kaly Halkawt & Malena Janson
Svenska Filminstitutet, september 2014

